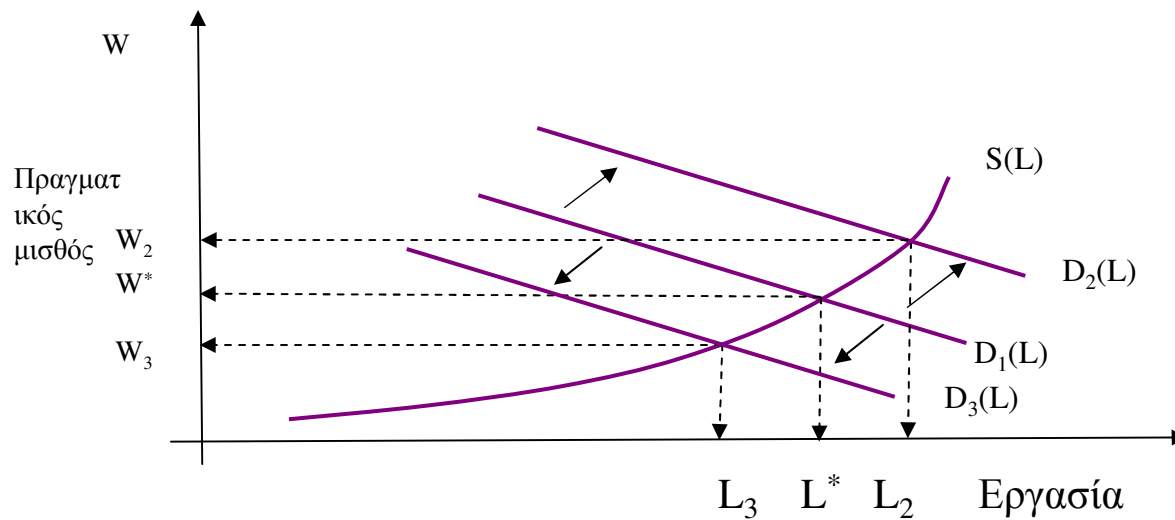

Θετικές και αρνητικές μεταβολές στην περιφερειακή αγορά εργασίας

Οι συνέπειες που θα επέλθουν λόγω μείωσης των αμοιβών εργασίας σχετίζονται με μετατόπιση γραμμής ζήτησης για εργασία «**προς τα επάνω**» π.χ. εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων ή «**προς τα κάτω**» π.χ. μείωση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων

Το **1^ο ζήτημα** αφορά την εγκατάσταση επιχειρήσεων στην περιφέρεια, που επωφεληθούν τη **μείωση του εργατικού κόστους**. Στην περίπτωση αυτή, η **καμπύλη ζήτησης εργασίας** θα μετατοπισθεί από την αρχική θέση D₁ προς τα **επάνω και δεξιά** και θα καταλάβει τη θέση D₂.

Το **2^ο ζήτημα** αφορά τη **μείωση της ζήτησης στην αγορά** και τη συρρίκνωση του μη βασικού τομέα. Στην περίπτωση αυτή, οι επιχειρήσεις θα μειώσουν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό τον αριθμό των εργαζομένων, με αποτέλεσμα η καμπύλη ζήτησης για εργασία να μετακινηθεί προς τα **αριστερά και κάτω** καταλαμβάνοντας τη θέση D₃.

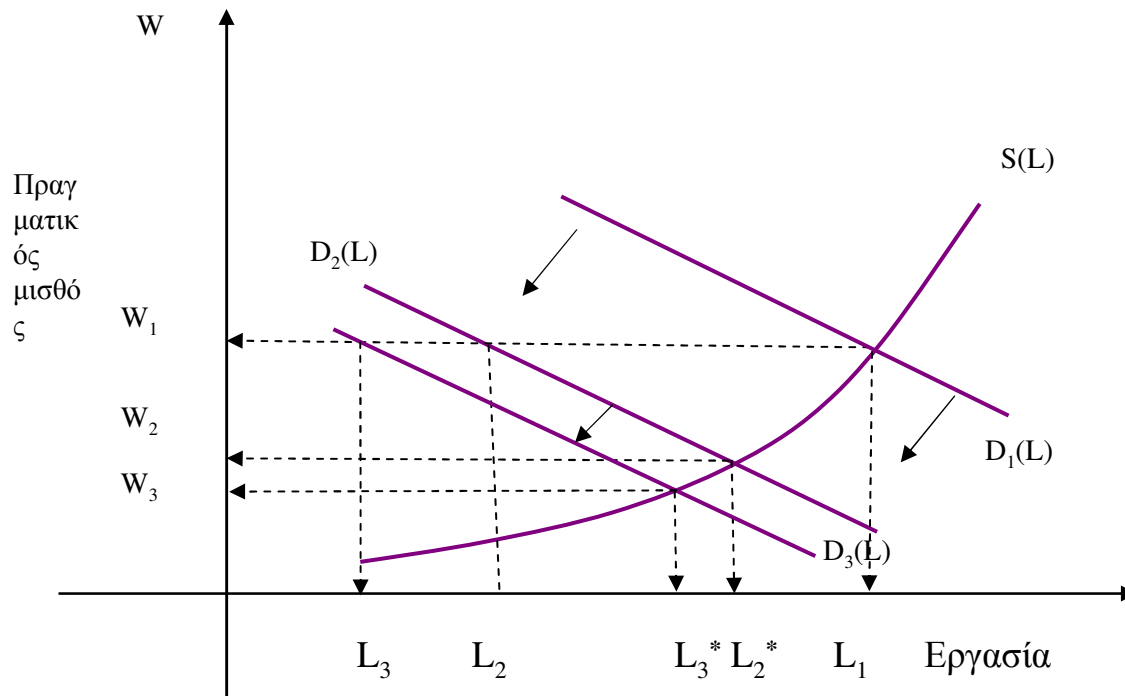
Μεταβολές στην περιφερειακή αγορά εργασίας

- Ένα άλλο ζήτημα αφορά τις συνέπειες τις οποίες μπορεί να έχει η μεταβολή της ζήτησης στην υποχρησιμοποίηση του υπάρχοντος κεφαλαίου ή ακόμη τη μετακίνηση του κεφαλαίου σε άλλη περιφέρεια λόγω μείωσης της παραγωγικής του δραστηριότητας.
- Βέβαια, η **μετεγκατάσταση του κεφαλαίου** δεν είναι εύκολη και μια διαδικασία χωρίς κόστος.
- Το κεφάλαιο που διαθέτει μια περιφέρεια είναι δυνατόν να διακριθεί σε δυο κατηγορίες, το **δημόσιο και το ιδιωτικό**.
- Το **δημόσιο κεφάλαιο** περιλαμβάνει τις βασικές υποδομές, όπως δρόμοι, λιμάνια, γέφυρες, σχολεία, νοσοκομεία, κ.λπ.
- Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του κεφαλαίου έχει τη **μορφή διαρκούς υποδομής** που είναι εγκατεστημένη σε ειδικές σταθερές τοποθεσίες.
- Η **προσαρμογή και αντικατάσταση** αυτού του κεφαλαίου έχει **υψηλό κόστος** και πρακτικά δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθεί.
- Κατά συνέπεια, η **μετεγκατάσταση του δημοσίου κεφαλαίου** δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί.
- Εκείνο όμως που μπορεί να συμβεί, λόγω μείωσης της παραγωγικής δραστηριότητας σε μια περιφέρεια, είναι να μειωθεί ο **βαθμός χρησιμοποίησής του δημοσίου κεφαλαίου**.

Μεταβολές στην περιφερειακή αγορά εργασίας

- Το ιδιωτικό κεφάλαιο έχει **διαφορετικά χαρακτηριστικά** από εκείνα του δημόσιου κεφαλαίου.
- Το ιδιωτικό κεφάλαιο αποτελείται εν μέρει από σταθερές βιομηχανικές επενδύσεις σε εξοπλισμό και τεχνολογία, που βρίσκονται σε διάφορες τοποθεσίες εντός της περιφέρειας.
- Η **κινητικότητα του ιδιωτικού κεφαλαίου** είναι **μεγαλύτερη** σε σχέση με εκείνη του δημόσιου κεφαλαίου, κάτι που οφείλεται στο μέγεθος του, στη φύση του, καθώς και σε άλλους παράγοντες.
- **Για παράδειγμα**, μια μικρή επιχείρηση χωρίς πάγιο εξοπλισμό υψηλού κόστους είναι πολύ εύκολο να μετακινηθεί σε σχέση με μια επιχείρηση που διαθέτει πάγιες εγκαταστάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν οικόπεδα, κτίρια, μηχανήματα, κ.λπ.
- Ακόμη, οι **διασυνδέσεις** τις οποίες έχει αναπτύξει μια επιχείρηση με άλλες τοπικές επιχειρήσεις και οικονομικές δραστηριότητες, **αποτελούν σοβαρό εμπόδιο** στη μετακίνησή της.
- Οι δραστηριότητες πολλών επιχειρήσεων **συνδέονται συμπληρωματικά** με τις δραστηριότητες άλλων τοπικών επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να υπάρχει μια λειτουργική αλληλεξάρτηση, η οποία μειώνει την ευελιξία των επιχειρήσεων και την κινητικότητά τους.

Η ζήτηση εργασίας ως συνάρτηση του μισθού

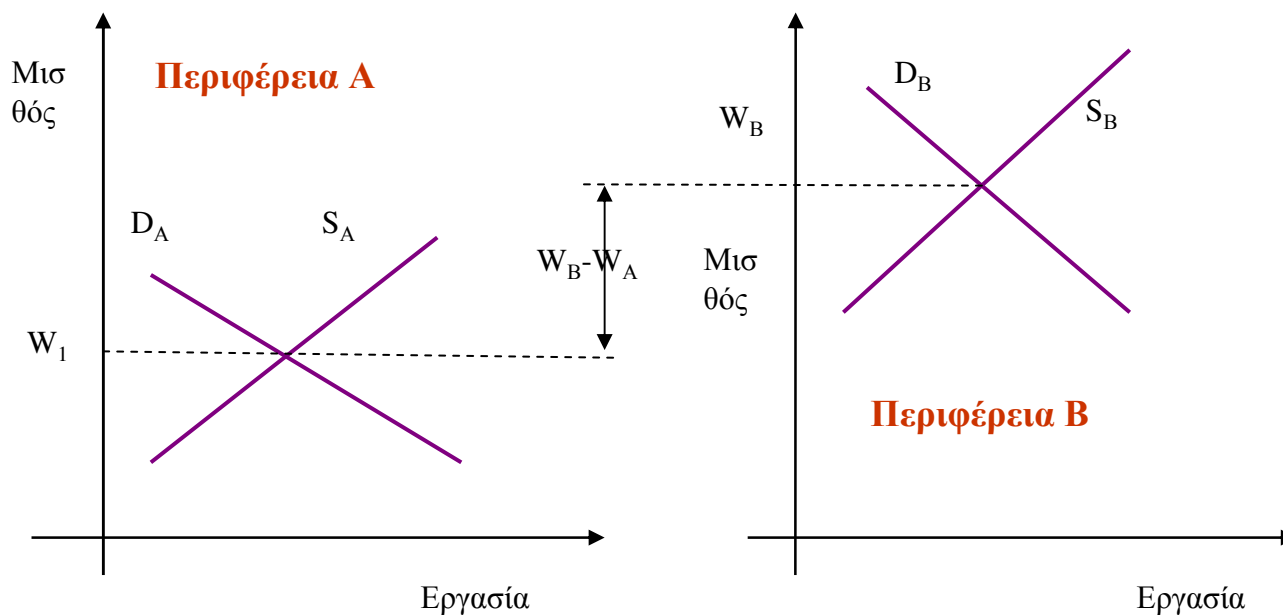
Μια αρχική μείωση του εισοδήματος μπορεί να έχει αλυσιδωτές συνέπειες σε μια περιφερειακή οικονομία, οι οποίες απεικονίζονται με τις συνεχείς μετατοπίσεις «προς τα κάτω» της γραμμής ζήτησης για εργασία.

Οι **πιθανές επιπτώσεις** στους μισθούς και την απασχόληση θα είναι οι εξής:

(α) Εάν οι επιχειρήσεις **μειώσουν τους μισθούς**, οι νέοι μισθοί θα κατέλθουν στο W_2 και η απασχόληση θα μειωθεί από το L_1 στο L_2^* . Έτσι, θα **έχουμε μείωση** των μισθών κατά $W_1 - W_2$ και της απασχόλησης κατά $L_1 - L_2^*$.

(β) Εάν οι επιχειρήσεις **δεν μειώσουν τους μισθούς**, οι μισθοί θα παραμείνουν στο W_1 και η απασχόληση θα μειωθεί από το L_1 στο L_2 και θα **έχουμε μείωση** της απασχόλησης κατά $L_1 - L_2$.

Διαπεριφερειακές διαφορές μισθών

Η διαπεριφερειακή μετακίνηση της εργασίας θα πραγματοποιηθεί υπό την προϋπόθεση ότι το συνολικό κόστος της μετακίνησης θα υπερκαλύπτει τη διαφορά των υψηλότερων μείον τους χαμηλότερους μισθούς.

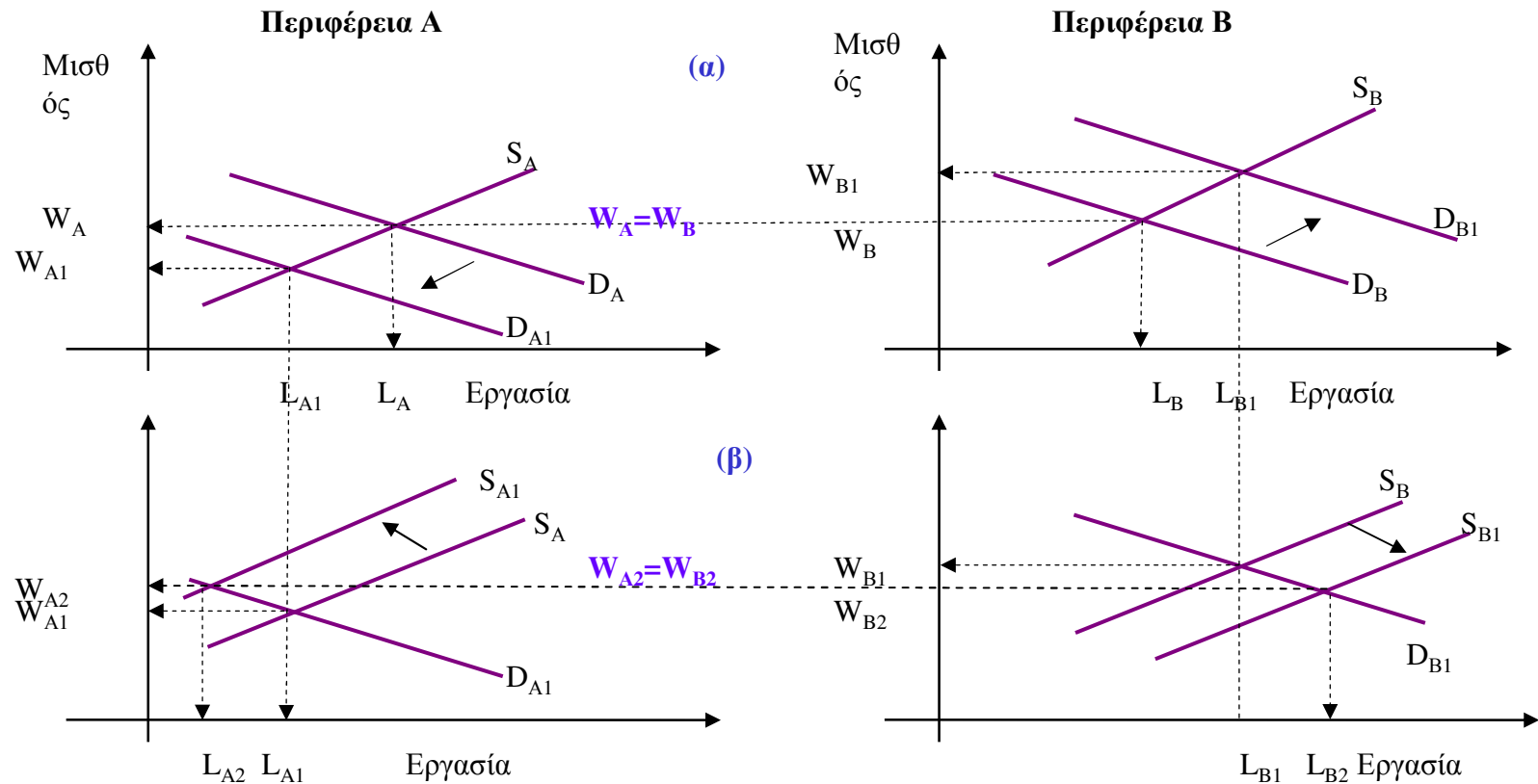
Συνολικό κόστος είναι πέραν του χρηματικού, το κοινωνικό, το συναισθηματικό και όποιο άλλο κόστος προκύπτει για τον εργαζόμενο από τη μετακίνηση.

Η ύπαρξη διαφοράς στους μισθούς δυο Περιφερειών θα προκαλέσει μετακίνηση των εργαζόμενων από την **Περιφέρεια Α** προς την **Περιφέρεια Β**, εφόσον το συνολικό κόστος μετακίνησης είναι μικρότερο από τη διαφορά $W_B - W_A$.

Διαπεριφερειακές διαφορές μισθών

- Μετά τη δεκαετία του '90 πολλές επιχειρήσεις, κυρίως της Β. Ελλάδας, μεταφέρθηκαν στις άλλες βαλκανικές χώρες (Βουλγαρία, Αλβανία κ.λ.π.) με σκοπό να εκμεταλλευθούν τους χαμηλότερους μισθούς που επικρατούσαν στις χώρες αυτές.
- Ακόμη, σε πολλούς αναπτυξιακούς νόμους προβλέπονταν οικονομικές ενισχύσεις σε επιχειρήσεις, οι οποίες θα μεταφέρονταν από τις περιοχές της Αττικής και Θεσσαλονίκης σε άλλους λιγότερο αναπτυγμένους νομούς.
- Η μετεγκατάσταση μιας επιχείρησης θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης στην περιφέρεια στην οποία εγκαθίσταται η επιχείρηση και μείωση της ζήτησης στην περιφέρεια την οποία εγκαταλείπει.
- Παρόμοια μεταβολή στο εισόδημα και τη ζήτηση δυο περιφερειών μπορεί να επέλθει αν αλλάξει το μεταξύ τους ισοζύγιο εμπορικών συναλλαγών.
- Αν μειωθούν οι εξαγωγές της Περιφέρειας Α προς την Περιφέρεια Β και αυξηθούν οι εξαγωγές της Περιφέρειας Β προς την Περιφέρεια Α, θα προκληθεί αύξηση του παραγόμενου προϊόντος στη Β και μείωση στην Α με ανάλογες μεταβολές στη ζήτηση των δυο Περιφερειών.

Διαπεριφερειακό υπόδειγμα μετανάστευσης

Η μείωση της ζήτησης για εργασία στην Περιφέρεια Α και η αύξηση στην Περιφέρεια Β θα δημιουργήσει διαφορά στις αμοιβές εργασίας, κάτι που θα οδηγήσει σε μετακίνηση των εργαζόμενων από την Α προς την Β, μεταβολές στην απασχόληση των Περιφερειών και εν συνεχεία στη μακροχρόνια εξίσωση των αμοιβών

Διαπεριφερειακό υπόδειγμα μετανάστευσης

- Στο **προηγούμενο Σχήμα** δείχνονται οι βραχυπρόθεσμες μεταβολές σε μισθούς και απασχόληση λόγω της μεταβολής που στη ζήτηση των 2 Περιφερειών.
- Η **καμπύλη ζήτησης** για εργασία στην Περιφέρεια A D_A θα μετακινηθεί προς τα «**αριστερά και κάτω**», ενώ η καμπύλη ζήτησης για εργασία στην Περιφέρεια B D_B θα μετακινηθεί προς τα «**δεξιά και επάνω**» λόγω αύξησης της ζήτησης για εργασία.
- Οι **νέες θέσεις των καμπυλών ζήτησης** για εργασία θα είναι D_{A1} και D_{B1} και τα νέα σημεία ισορροπίας – τομή καμπυλών προσφοράς και ζήτησης – θα δίνουν μισθούς W_{A1} και W_{B1} , με $W_{A1} < W_{B1}$ για τους μισθούς και απασχόληση L_{A1} , L_{B1} αντίστοιχα.
- Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, η **διαφορά στις αμοιβές εργασίας** μεταξύ των δυο Περιφερειών θα οδηγήσει τους εργαζόμενους από την Περιφέρεια A να μετακινηθούν προς την Περιφέρεια B γιατί οι μισθοί εκεί είναι μεγαλύτεροι. Η μετακίνηση έχει ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση των καμπυλών προσφοράς εργασίας.
- Στην Περιφέρεια A η **καμπύλη S_A** θα μετακινηθεί προς τα «**επάνω και δεξιά**» καταλαμβάνοντας τη θέση S_{A1} , επειδή, λόγω μετανάστευσης των εργαζόμενων η προσφορά για εργασία μειώνεται.
- Στην Περιφέρεια B, η οποία δέχεται τους νέους εργαζόμενους που προέρχονται από την A, η προσφορά εργασίας θα αυξηθεί και η αντίστοιχη καμπύλη **προσφοράς S_B** θα μετακινηθεί προς τα «**κάτω και αριστερά**» καταλαμβάνοντας τη θέση S_{B1} .
- Τελικά, η ισορροπία θα έλθει και πάλι στις Περιφέρειες και οι μισθοί θα εξισωθούν καθιστάμενοι ίσοι με **$W_{A2} = W_{B2}$** .

Διαπεριφερειακή μετακίνηση εργασίας και πραγματικοί μισθοί

Η προηγούμενη ανάλυση **στηρίχθηκε στην υπόθεση** ότι, οι εργαζόμενοι γνωρίζουν τους μισθούς κάθε περιφέρειας για να έχουν τη δυνατότητα σύγκρισης.

- Με βάση την ανάλυση, δεν θα έπρεπε να υπάρχουν τουλάχιστον **σημαντικές διαφορές** μεταξύ των περιφερειών στους μισθούς των εργαζόμενων.
- Οι διαφορές αυτές θα οδηγούσαν **στη μετακίνηση των εργαζομένων** και μακροχρόνια θα επιτυγχάνονταν εξισορρόπηση και **εξίσωση των μισθών**.
- Τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχουν διαφορές στους μισθούς που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι σε ίδιες θέσεις εργασίας στις διάφορες χώρες, παρά τη δυνατότητα για ανεμπόδιστη κινητικότητα τους.
- Διαφορές υπάρχουν στους μισθούς μεταξύ των **διαφόρων περιοχών μιας χώρας**, όπου η κινητικότητα είναι **πολύ πιο εύκολη** σε σχέση με την κινητικότητα μεταξύ των χωρών.
- Για τις διαφορές μεταξύ των περιφερειών στους μισθούς, **υπάρχουν λόγοι** που τις δικαιολογούν.
- Ο **1^{ος} λόγος** είναι ότι, η μετακίνηση των εργαζομένων μεταξύ των περιοχών επιφέρει κάποιο κόστος σε αυτούς.
- Το κόστος αυτό μπορεί να είναι **οικονομικό**.
- Επίσης, μπορεί να αφορά τις δαπάνες μετακίνησης προς την περιοχή εργασίας, όταν δεν μετεγκατασταθεί στην νέα περιοχή εργασίας, αλλά επιλέξει να μετακινείται από την περιοχή διαμονής στην περιοχή εργασίας (**commuting**).

Διαπεριφερειακή μετακίνηση εργασίας και πραγματικοί μισθοί

- Το κόστος μπορεί να είναι **συναισθηματικό**, και αφορά την εγκατάλειψη του τόπου κατοικίας και τη στέρηση του κοινωνικού περιβάλλοντος.
- Συνήθως, το μέτρο που χρησιμοποιείται για τις διαπεριφερειακές μετακινήσεις είναι ο «**ονομαστικός**» ή «**άμεσος**» μισθός, δηλαδή «*τα χρήματα που παίρνουμε στο χέρι από τη δουλειά*».
- Το μέτρο αυτό δεν είναι αντιπροσωπευτικό του συνολικού «**πραγματικού**» μισθού.
- Υπάρχουν **επί πλέον στοιχεία κόστους ή οφέλους** που με τον ονομαστικό δίνουν τον πραγματικό μισθό.
- Ένα επί πλέον στοιχείο που πρέπει να προστεθεί στον «άμεσο» μισθό είναι ο «**κοινωνικός**» μισθός. Ο «**κοινωνικός**» μισθός είναι οι παροχές που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι με έμμεσο τρόπο και αφορούν τις παροχές υγείας, τις παροχές παιδείας, τα επιδόματα, τις άδειες και άλλες παροχές.
- Οι παροχές αυτές **διαφοροποιούνται** από περιφέρεια σε περιφέρεια.
- Π.χ. δεν λειτουργούν σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας Πανεπιστήμια ή Νοσοκομεία και οι κάτοικοι των περιοχών δεν χρησιμοποιούν στον ίδιο βαθμό ή με το ίδιο κόστος τις υπηρεσίες που παρέχουν αυτά τα ιδρύματα.
- Θα πρέπει να προστεθούν τα οφέλη από τις **υποδομές** που υπάρχουν και λειτουργούν στην περιφέρεια.
- Οι **υποδομές ύδρευσης, αποχέτευσης**, οι αυτοκινητόδρομοι, οι δημόσιοι χώροι στάθμευσης κ.λπ. βοηθούν στην αύξηση του κοινωνικού μισθού και διευκολύνουν τους όρους ζωής των κατοίκων.

Διαπεριφερειακή μετακίνηση εργασίας και πραγματικοί μισθοί

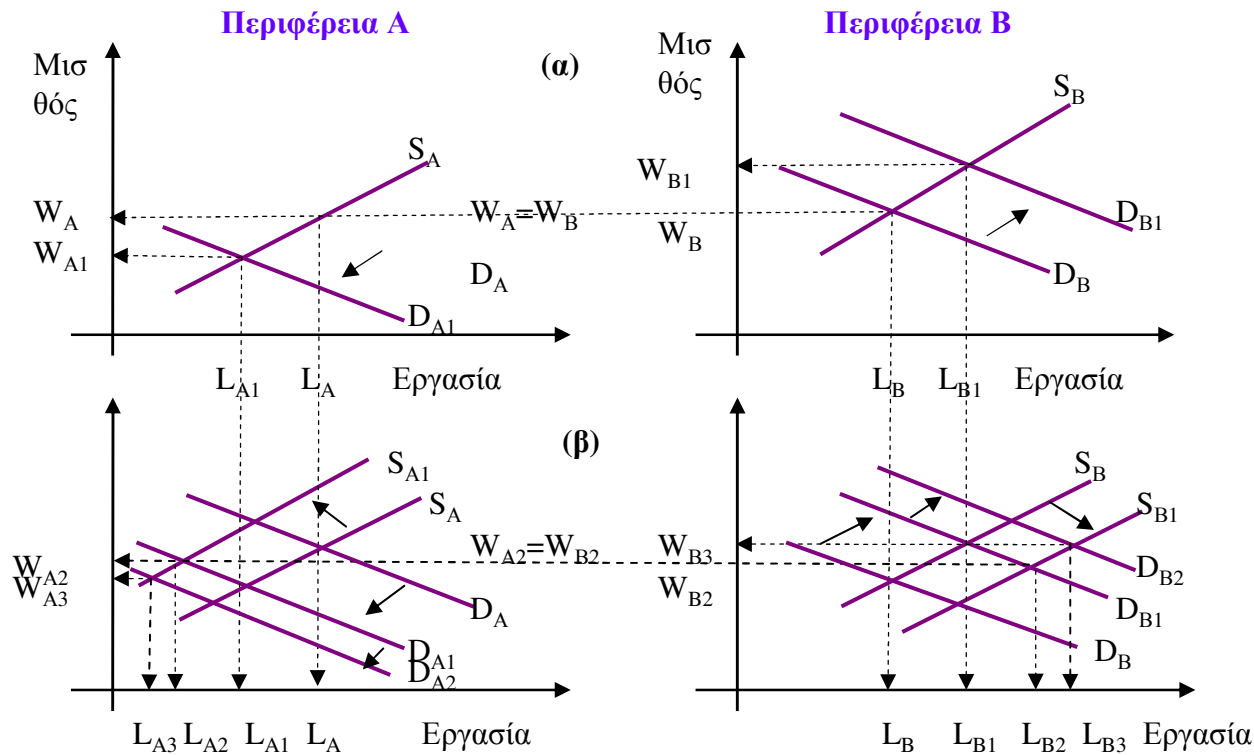
- Πέραν του κοινωνικού μισθού, το **κόστος διαβίωσης** σε μια περιοχή αποτελεί παράγοντα που συμβάλει στη διαμόρφωση της **αγοραστικής δύναμης** κάθε ατόμου.
- Οι **τιμές των αγαθών** διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή και επηρεάζουν τους όρους διαβίωσής του.
- Θα πρέπει να προσμετρηθεί στον άμεσο μισθό το «**περιβαλλοντικό κόστος**», το οποίο συναρτάται με το γενικότερο αστικό και εξωαστικό περιβάλλον κάθε περιοχής.
- Από το **φυσικό αλλά το κοινωνικό περιβάλλον** εξαρτώνται οι συνθήκες διαβίωσης σε μια περιοχή ή μια πόλη και η ποιότητα ζωής.
- Κατά συνέπεια, ο **πραγματικός μισθός** θα πρέπει να συνυπολογίζει όλα τα παραπάνω μεγέθη.
- Ο συνυπολογισμός αυτός είναι **μια σύνθετη διαδικασία**, αφού μερικά εκ τούτων δεν ποσοτικοποιούνται εύκολα και δεν εκφράζονται σε χρηματικές μονάδες.
- Υποθέτουμε, ότι κάθε εργαζόμενος που δεν μετακινείται από μια περιφέρεια προς μια άλλη με υψηλότερες αμοιβές, έχει υπολογίσει ότι οι γενικότερες απώλειες που θα του προκαλέσει η μετακίνηση, δεν είναι ικανές να **αντισταθμίσουν** τη διαφορά των αμοιβών μεταξύ των περιφερειών.

Διαπεριφερειακή μετακίνηση εργασίας και πραγματικοί μισθοί

- Μια υπόθεση η οποία δεν αναλύθηκε αφορά την σχέση «**ποιότητας**» ανθρώπινου κεφαλαίου και διαπεριφερειακής κινητικότητας της εργασίας.
- Η **έννοια της «ποιότητας»** εκφράζει το επίπεδο της εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων και η αξιοποίηση των γνώσεων τους στο επάγγελμα τους.
- Η **εκπαίδευση αποτελεί επένδυση** για τους εργαζόμενους, αφού βελτιώνουν την αποδοτικότητά τους στην εργασία και το επίπεδο των αμοιβών που λαμβάνουν.
- Οι παρατηρήσεις έχουν δείξει ότι το επίπεδο του ανθρώπινου κεφαλαίου επηρεάζει την **κινητικότητα της εργασίας**, αλλά και τις αποστάσεις στις οποίες θα μετακινηθούν οι εργαζόμενοι.
- Στελέχη εταιριών με υψηλούς μισθούς και υψηλές θέσεις στην ιεραρχία μετακινούνται σε **μεγαλύτερες αποστάσεις** για ανεύρεση εργασίας.
- Άτομα με **λίγα επαγγελματικά προσόντα** δεν μετακινούνται σε μεγάλες αποστάσεις για ανεύρεση εργασίας.
- Συνήθως, **η 1^η κατηγορία** περιλαμβάνει εργαζόμενους με υψηλό επίπεδο μόρφωσης, οι οποίοι είναι καλύτερα ενημερωμένοι για τις εναλλακτικές ευκαιρίες απασχόλησης στις διάφορες περιοχές και έχουν καλύτερη πρόσβαση στα δίκτυα εύρεσης εργασίας.
- Η **2^η κατηγορία** περιλαμβάνει άτομα με λιγότερη μόρφωση, δεν γνωρίζουν καλά τις ευκαιρίες απασχόλησης στις άλλες περιφέρειες και δεν διακινδυνεύουν τη μετακίνησή τους σε αυτές.

Σωρευτικό υπόδειγμα διαπεριφερειακής μετανάστευσης

Η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου λόγω της διαπεριφερειακής κινητικότητας των εργαζομένων δημιουργεί ανισορροπία στην περιφερειακή αγορά εργασίας και αλυσιδωτές μεταβολές στην απασχόληση

Σωρευτικό υπόδειγμα διαπεριφερειακής μετανάστευσης

- Στο **προηγούμενο Σχήμα** ξεκινώντας από την αρχική κατάσταση ισορροπίας στις 2 Περιφέρειες και τους αρχικούς μισθούς $W_A=W_B$, υποθέτουμε μείωση της ζήτησης για εργασία στην Περιφέρεια A και αύξηση στην Περιφέρεια B.
- Οι **καμπύλες ζήτησης για εργασία D_A και D_B** θα μετακινηθούν προς τα «**αριστερά και επάνω**» η 1^η και προς τα «**δεξιά και κάτω**» η 2^η.
- Αυτό θα έχει ως συνέπεια μείωση του μισθού στην Περιφέρεια A, που θα ισούται με W_{A1} και αύξηση του μισθού στην Περιφέρεια B, που θα ισούται πλέον με W_{B1} .
- Ταυτόχρονα, θα έχουμε **μείωση της απασχόλησης** στην Περιφέρεια A από το επίπεδο L_A στο επίπεδο L_{A1} και **αύξηση της απασχόλησης** στην Περιφέρεια B από το επίπεδο L_B στο επίπεδο L_{B1} .
- Οι διαφορές που θα προκύψουν στο 1^ο στάδιο στο επίπεδο μισθών που επικρατούν στις Περιφέρειες θα οδηγήσουν σε **μετακίνηση της εργασίας** από την Περιφέρεια A προς την Περιφέρεια B.
- Το γεγονός αυτό θα οδηγήσει σε μετατόπιση των καμπυλών προσφοράς εργασίας. Η καμπύλη S_A θα μετακινηθεί προς τα «**επάνω και αριστερά**» προς τη θέση S_{A1} και η καμπύλη S_B θα μετακινηθεί προς τα «**κάτω και δεξιά**» προς τη θέση S_{B1} .

Σωρευτικό υπόδειγμα διαπεριφερειακής μετανάστευσης

- Με βάση την ευκολότερη διαπεριφερειακή μετανάστευση των ατόμων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, **θα τροποποιηθεί** η σχετική περιφερειακή ζήτηση για εργασία προς όφελος της Περιφέρειας Β που επεκτείνεται.
- Η **μετακίνηση** των **καμπυλών προσφοράς εργασίας** από τη θέση S_B στη θέση S_{B1} , οφείλεται στην αύξηση προσφοράς ανθρώπινου κεφαλαίου στην Περιφέρεια Β.
- Επειδή το απόθεμα κεφαλαίου σε μια περιφέρεια περιλαμβάνει το φυσικό και το ανθρώπινο κεφάλαιο, το μέσο και το οριακό προϊόν του περιφερειακού αποθέματος κεφαλαίου θα αυξηθεί.
- Η αύξηση αυτή θα **οδηγήσει σε νέα μετατόπιση** της καμπύλης ζήτησης για εργασία στην Περιφέρεια Β από τη θέση D_{B1} στη θέση D_{B2} .
- Αντίστροφα, η **μείωση στην Περιφέρεια Α της προσφοράς εργασίας** και η μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς εργασίας από τη θέση S_A στη θέση S_{A1} οδηγεί σε μείωση του ανθρώπινου κεφαλαίου και μείωση του μέσου και οριακού προϊόντος.
- Αυτό θα οδηγήσει σε **νέα μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης** για εργασία από τη θέση D_{A1} στη θέση D_{A2} και μείωση μισθών και απασχόλησης στην Περιφέρεια Α.
- Το **τελικό αποτέλεσμα** είναι η μείωση στην Περιφέρεια Α των μισθών από το επίπεδο W_A στο W_{A3} και της απασχόλησης από το επίπεδο L_A στο L_{A3} . Ανάλογα, στην Περιφέρεια Β θα επέλθει αύξηση των μισθών από το αρχικό επίπεδο W_B στο επίπεδο W_{B3} και της απασχόλησης από το αρχικό επίπεδο L_B στο επίπεδο L_{B3} .

Σωρευτικό υπόδειγμα διαπεριφερειακής μετανάστευσης

- Το **κέρδος** που αποκομίζουν οι επιχειρηματίες από την αξιοποίηση του κεφαλαίου τους διαφέρει από περιφέρεια σε περιφέρεια.
- Η **αποδοτικότητα του κεφαλαίου** συναρτάται με πολλούς παράγοντες, μεταξύ των οποίων σημαντικός είναι το **κόστος εργασίας**.
- Στο πλαίσιο της επιδίωξης για **μεγιστοποίηση του κέρδους** τους οι επιχειρηματίες επιλέγουν τη μεταφορά των επιχειρήσεων τους σε περιφέρειες όπου το κόστος εργασίας είναι χαμηλό.
- Σε μια αγορά όπου δεν υπάρχει αβεβαιότητα ή θεσμικά εμπόδια, ενώ το κόστος διαπεριφερειακής μετακίνησης του κεφαλαίου είναι **μηδενικό** σύμφωνα με τη νεοκλασική θεωρία, το κεφάλαιο θα μετακινηθεί προς τις περιφέρειες στις οποίες εξασφαλίζει μεγαλύτερη κέρδη.
- Θα εξετάσουμε το θεωρητικό πλαίσιο της **νεοκλασικής θεωρίας** σχετικά με την περιφερειακή κατανομή του κεφαλαίου και της εργασίας και την αλληλεξάρτηση που υπάρχει μεταξύ των δυο παραγωγικών συντελεστών.
- Σε μια περιφέρεια, οι **οριακές παραγωγικότητες** των συντελεστών παραγωγής εξαρτώνται από τις ποσότητες των συντελεστών που χρησιμοποιούνται.
- Η σχέση αυτή στηρίζεται στο **νόμο της φθίνουσας παραγωγικότητας**, στον οποίο έγινε ήδη αναφορά σε προηγούμενο κεφάλαιο, σύμφωνα με τον οποίο η **αύξηση** της ποσότητας ενός συντελεστή με σταθερές τις ποσότητες των άλλων συντελεστών έχει ως αποτέλεσμα τη **μείωση** του οριακού του προϊόντος.

Σωρευτικό υπόδειγμα διαπεριφερειακής μετανάστευσης

- Ας υποθέσουμε ότι σε μια περιφέρεια χρησιμοποιούνται δυο παραγωγικοί συντελεστές, το **κεφάλαιο και η εργασία**.
- Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, αν το απόθεμα κεφαλαίου παραμένει σταθερό, δηλαδή δεν αυξάνεται ούτε μειώνεται ο αριθμός των επιχειρήσεων που λειτουργούν, ενώ παράλληλα αυξάνεται το επίπεδο απασχόλησης του παραγωγικού συντελεστή εργασία, τότε θα **μειώνεται η οριακή παραγωγικότητα της εργασίας**.
- Παρόμοια, αν παραμένει σταθερή η ποσότητα της εργασίας που απασχολείται στην παραγωγική διαδικασία της περιφέρειας, ενώ αυξάνεται η ποσότητα του κεφαλαίου, τότε το **οριακό προϊόν του κεφαλαίου μειώνεται**.
- Στην πραγματικότητα, οι παραγωγικοί συντελεστές είναι **περισσότεροι των δυο**.
- Σε μια περιφερειακή οικονομία με περισσότερους από 2 παραγωγικούς συντελεστές, η **αύξηση** των χρησιμοποιούμενων ποσοτήτων δυο παραγωγικών συντελεστών, π.χ. κεφαλαίου και εργασίας με παράλληλη διατήρηση σταθερών των ποσοτήτων των υπολοίπων παραγωγικών συντελεστών, π.χ. του εδάφους και της τεχνολογίας, θα οδηγήσει σε **μείωση** των οριακών προϊόντων του κεφαλαίου και της εργασίας.

Κίνηση κεφαλαίου και εργασίας μεταξύ δυο περιφερειών

- Θα εξετασθούν οι **μεταβολές** που θα προκύψουν σε μια χώρα που έχει 2 περιφέρειες, τις A και B, στις οποίες χρησιμοποιούνται δυο παραγωγικοί συντελεστές, το κεφάλαιο K και η εργασία L.
- Έστω ότι, στην **περιφέρεια A** διατίθενται οι ποσότητες K_A και L_A κεφαλαίου και εργασίας αντίστοιχα, ενώ στην **περιφέρεια B** διατίθενται οι ποσότητες K_B και L_B από τους δυο παραγωγικούς συντελεστές.
- Αν η **ποσότητα του κεφαλαίου είναι υψηλή** σε σχέση με την ποσότητα της εργασίας, τότε το οριακό προϊόν του κεφαλαίου είναι **χαμηλό**, σε αντίθεση με το οριακό προϊόν της εργασίας και το αντίστροφο.
- Συνεπώς, ο λόγος K/L είναι καθοριστικός για τις τιμές των οριακών προϊόντων των δυο παραγωγικών συντελεστών.
- Αν υποθέσουμε ότι, για τις 2 περιφέρειες ισχύει:

$$K_A/L_A > K_B/L_B$$

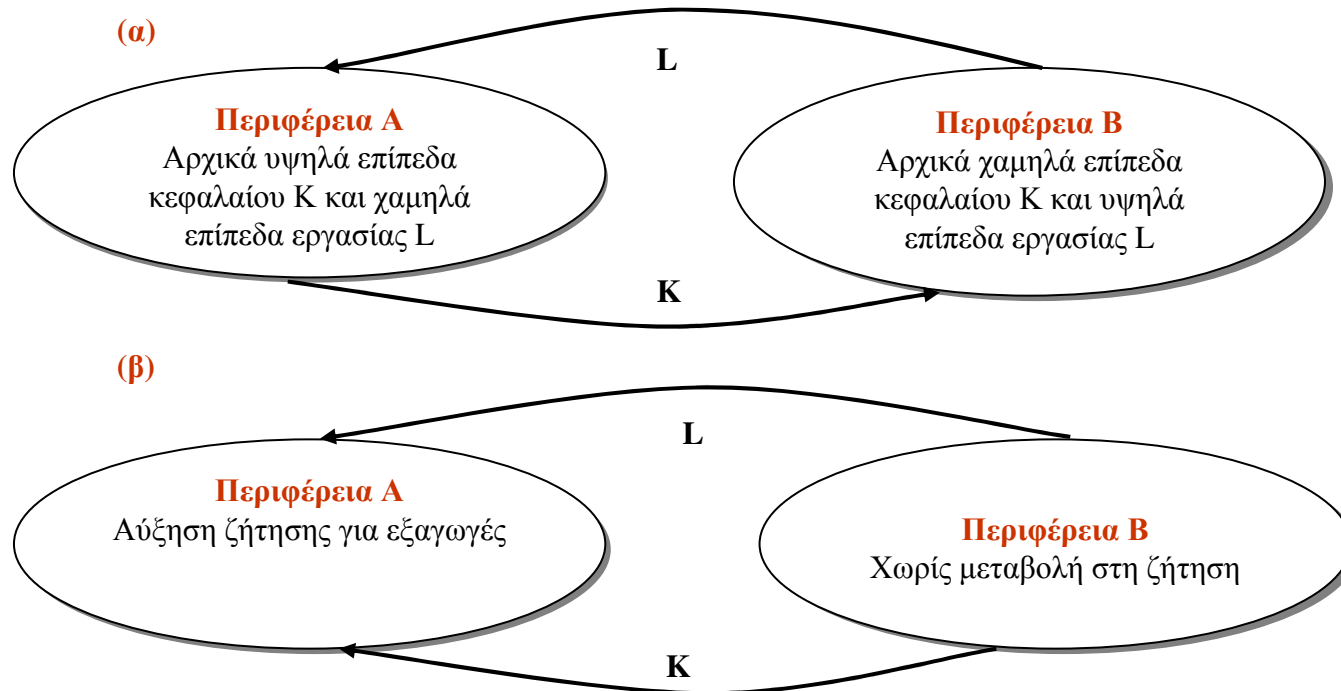
Σύμφωνα με τη σχέση αυτή:

- (α) Το οριακό προϊόν του κεφαλαίου στην περιφέρεια A είναι χαμηλότερο σε σχέση με το οριακό προϊόν του κεφαλαίου στην περιφέρεια B.
- (β) Το οριακό προϊόν της εργασίας στην περιφέρεια B είναι χαμηλότερο σε σχέση με το οριακό προϊόν της εργασίας στην περιφέρεια A.

Κίνηση κεφαλαίου και εργασίας μεταξύ δυο περιφερειών

- Υποθέτοντας ότι, οι **παραγωγικοί συντελεστές αμείβονται** ανάλογα με τις οριακές παραγωγικότητές τους, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι:
  - (α) η **αποδοτικότητα του κεφαλαίου** θα είναι υψηλότερη στην περιφέρεια Β
  - (β) η **αποδοτικότητα της εργασίας**, δηλαδή οι μισθοί που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι, θα είναι υψηλότεροι στην περιφέρεια Α.
- Οι **διαφορές στις αποδοτικότητες** των δυο παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των 2 περιφερειών ενθαρρύνει τη μετακίνησή τους προς τις περιφέρειες, όπου οι συντελεστές αμείβονται περισσότερο.
- Έτσι, στο προηγούμενο παράδειγμα, το **κεφάλαιο** θα μετακινηθεί από την περιφέρεια Α προς την περιφέρεια Β, όπου η αμοιβή του είναι μεγαλύτερη, ενώ η **εργασία** θα μετακινηθεί αντίθετα (βλ. επόμενο Σχήμα).

Κίνηση κεφαλαίου και εργασίας μεταξύ δυο περιφερειών

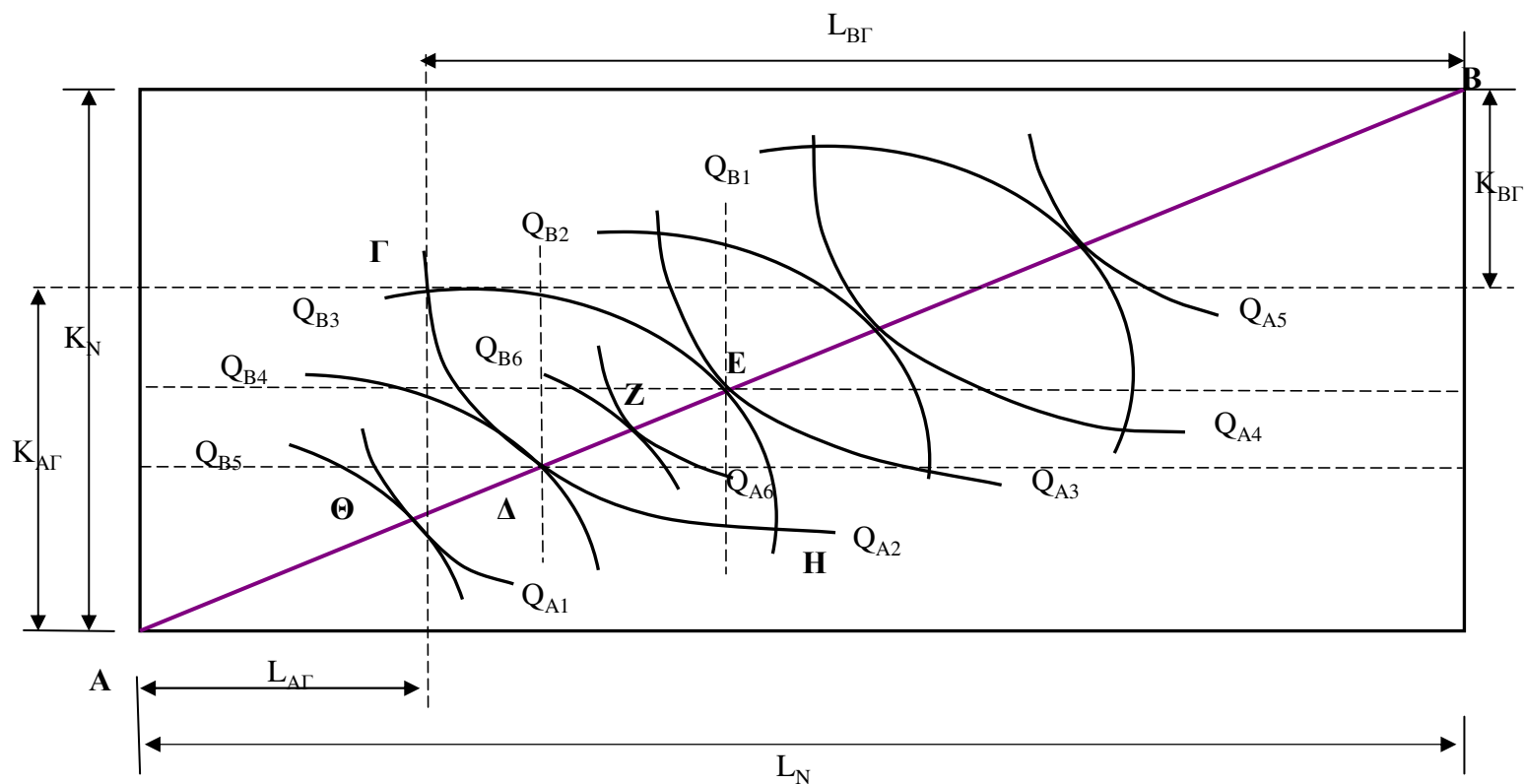

Η κίνηση θα έχει την κατεύθυνση του Σχήματος (α) για δυο περιφέρειες με ένα προϊόν, **ίδιες συναρτήσεις παραγωγής** και **διαφορετικά αρχικά επίπεδα κεφαλαίου και εργασίας** στις δυο περιφέρειες και την κατεύθυνση του Σχήματος (β) για 2 περιφέρειες, με 2 προϊόντα, διαφορετικές συναρτήσεις παραγωγής και αύξηση της ζήτησης για εξαγωγές στη μια περιφέρεια

Το πλαίσιο Edgeworth για δυο περιφέρειες με ένα τομέα

- Η μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής προς αντίθετες κατευθύνσεις έως την εξίσωση των λόγων K/L , είναι γνωστός ως **νεοκλασικό υπόδειγμα** με ένα τομέα.
- Το υπόδειγμα αυτό είναι δυνατόν να εξετασθεί από τη σκοπιά της εθνικής αποτελεσματικότητας με χρήση **του πλαισίου Edgeworth**.
- Περιλαμβάνει **2 περιφέρειες A και B**, ενώ οι καμπύλες ίσου προϊόντος δίνονται από τις γραμμές Q_{A1}, Q_{A2}, Q_{A3} κ.λπ. για την A και από τις γραμμές Q_{B1}, Q_{B2}, Q_{B3} κ.λπ. για την B.
- Τα υψηλότερα επίπεδα παραγωγής για την A δίνονται από τις καμπύλες που βρίσκονται προς «**τα δεξιά και επάνω**», ενώ τα υψηλότερα επίπεδα παραγωγής για την B δίνονται από τις καμπύλες που βρίσκονται προς «**τα αριστερά και κάτω**».
- Το κεφάλαιο των περιφερειών ισούται με K_N , ενώ η εργασία ισούται με L_N .
- Αν K_A και K_B τα κεφάλαια στις περιφέρειες A και B, θα ισχύει $K_A + K_B = K_N$, ενώ για ποσότητες εργασίας L_A και L_B θα ισχύει $L_A + L_B = L_N$.
- Αν η αρχική κατανομή των συντελεστών παραγωγής δίνεται από το σημείο Γ, οι ποσότητες κεφαλαίου και εργασίας στην A είναι αντίστοιχα $K_{AΓ}$ και $L_{AΓ}$, και στην B είναι $K_{BΓ}$ και $L_{BΓ}$.
- Στο **σημείο Γ** η καμπύλη ίσου προϊόντος Q_{A2} δίνει το επίπεδο παραγωγής στην A, ενώ η καμπύλη Q_{B3} δίνει το επίπεδο παραγωγής στη B.

Το πλαίσιο Edgeworth για δυο περιφέρειες με ένα τομέα

Η αποτελεσματική κατανομή του κεφαλαίου και της εργασίας αντιστοιχεί στα σημεία που βρίσκονται επί της διαγωνίου AB. Για κάθε άλλο σημείο εκτός της διαγωνίου η κατανομή των συντελεστών δεν είναι άριστη κατά Pareto

Το πλαίσιο Edgeworth για δυο περιφέρειες με ένα τομέα

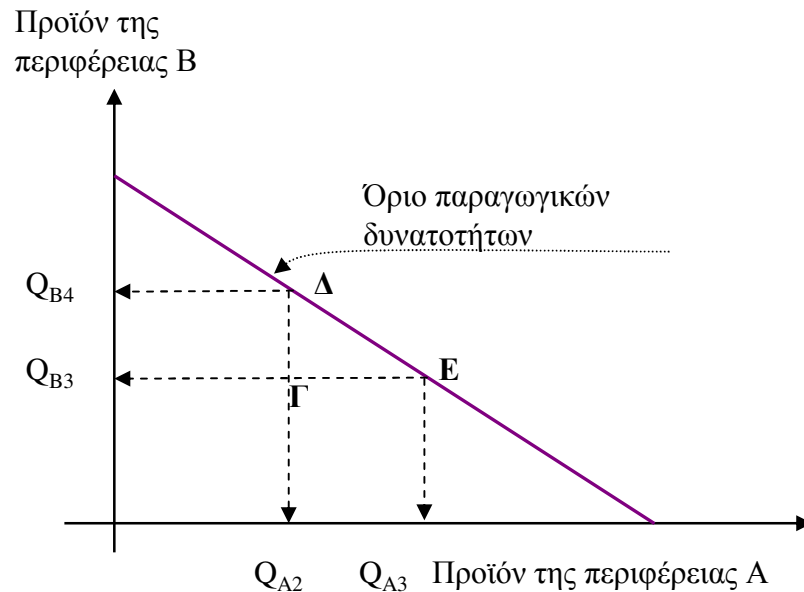
- Στο σημείο Γ ο **λόγος K/L** είναι στην Α πολύ υψηλότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο λόγο στην Β.
- Η ανισότητα στους λόγους K/L θα επιφέρει ανακατανομή στους συντελεστές παραγωγής μεταξύ των περιφερειών, με αποτέλεσμα ένα όφελος σύμφωνα με το κριτήριο της κατά **Pareto αποτελεσματικότητας**.
- Το **κεφάλαιο** θα μετακινηθεί από την Α, όπου ο λόγος K/L είναι υψηλός, προς την Β, όπου ο λόγος K/L είναι χαμηλός, ενώ η **εργασία** θα μετακινηθεί αντίθετα.
- Οι μετακινήσεις θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των οριακών προϊόντων των δυο συντελεστών, γεγονός που θα οδηγήσει στην αύξηση του εθνικού προϊόντος.
- Η μετακίνηση των συντελεστών παραγωγής προς τις αντίθετες κατευθύνσεις θα συνεχισθεί, έως ότου **εξισωθούν οι λόγοι K/L** και εξισωθούν οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής στις δυο περιφέρειες.
- Όταν εξισωθούν οι λόγοι K/L στις δυο περιφέρειες, οι συντελεστές παραγωγής βρίσκονται επί της **διαγωνίου AB** του πλαισίου Edgeworth, η οποία καλείται **καμπύλη συμβάσεων** ή **γραμμή άριστων σημείων**, και συνδέει όλες τις κατά Pareto αποτελεσματικές κατανομές των παραγωγικών συντελεστών.

Το πλαίσιο Edgeworth για δυο περιφέρειες με ένα τομέα

- Θα διερευνηθεί η επίτευξη της **αποτελεσματικής κατά Pareto κατανομής** των παραγωγικών συντελεστών μεταξύ των περιφερειών.
- Υποθέτουμε ότι αρχικά οι συντελεστές συνδυάζονται στο **σημείο Γ**.
- Αν οι συντελεστές συνδυασθούν στο **σημείο Δ**, το συνολικό προϊόν της A θα παραμείνει ίσο με Q_{A2} και το συνολικό προϊόν της B θα αυξηθεί από Q_{B3} σε Q_{B2} .
- Στο **σημείο Δ** ο λόγος K/L για τις δυο περιφέρειες θα είναι ίσοι μεταξύ τους.
- Αν ο συνδυασμός γίνει στο **σημείο Ε**, το συνολικό προϊόν της B θα παραμείνει ίσο με Q_{B3} , ενώ το προϊόν της A θα αυξηθεί από Q_{A2} σε Q_{A3} .
- Στο **σημείο Ε** οι λόγοι K/L για τις δυο περιφέρειες θα είναι ίσοι, αφού το σημείο αυτό βρίσκεται επί της διαγωνίου AB και είναι σημείο αποτελεσματικό κατά Pareto.
- Ο αποτελεσματικός συνδυασμός μπορεί να επιτευχθεί σε ένα σημείο ενδιάμεσο των Δ και Ε, π.χ. στο Z, στο οποίο διασφαλίζεται αύξηση του παραγόμενου προϊόντος τόσο της A από Q_{A2} σε Q_{A6} , όσο και της περιφέρειας B από Q_{B3} σε Q_{A6} .
- **Κάθε συνδυασμός** στα σημεία που βρίσκονται επί της διαγωνίου AB διασφαλίζει την ισότητα των λόγων K/L για τις δυο περιφέρειες και **μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα** σε σχέση με τους συνδυασμούς που βρίσκονται στα υπόλοιπα σημεία του πλαισίου Edgeworth.

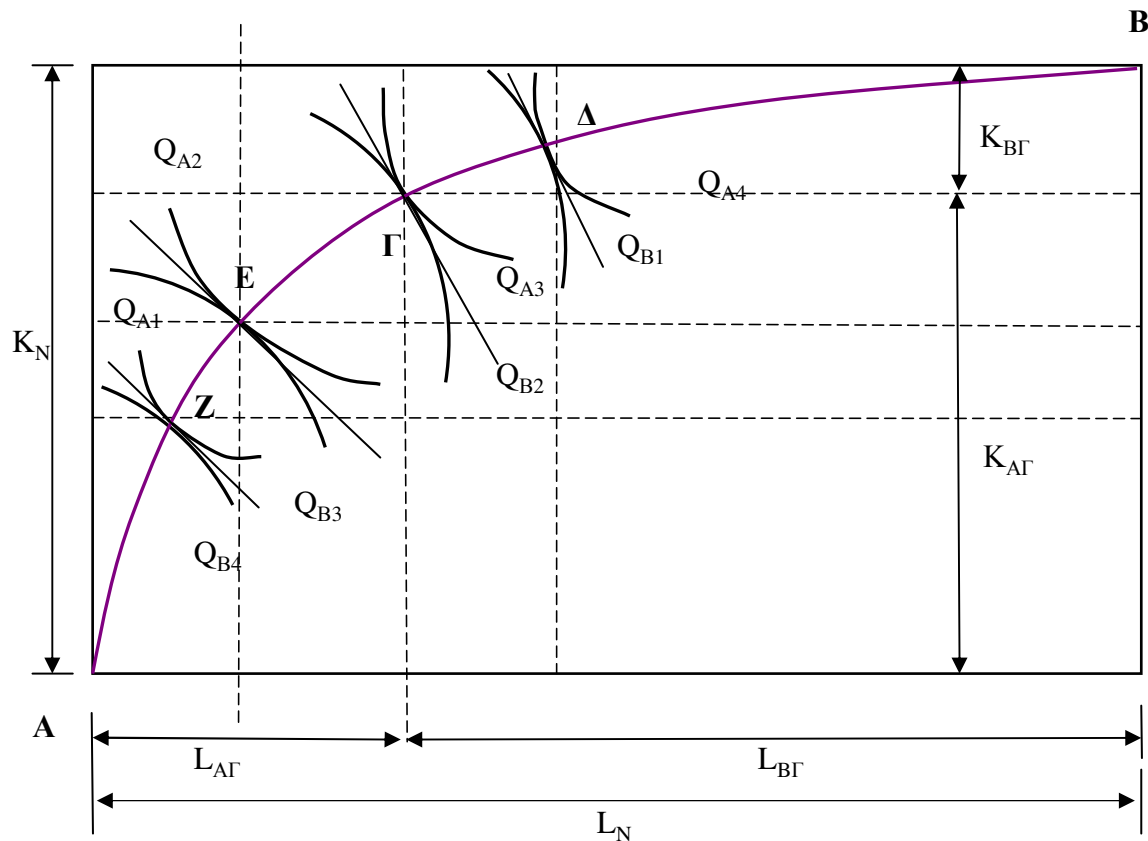
Όριο παραγωγικών δυνατοτήτων για δυο περιφέρειες με ένα προϊόν

Αν η γραμμή των άριστων σημείων στο πλαίσιο Edgeworth είναι ευθεία, τότε το όριο των παραγωγικών δυνατοτήτων θα είναι επίσης ευθεία γραμμή. Τα σημεία που βρίσκονται επί της **διαγωνίου** του πλαισίου αντιστοιχούν σε σημεία που βρίσκονται επί του ορίου των παραγωγικών δυνατοτήτων

- Η κλίση της γραμμής των παραγωγικών δυνατοτήτων ονομάζεται **οριακός λόγος μετασχηματισμού MRT_{AB}** , και ισούται με το λόγο του οριακού κόστους παραγωγής του προϊόντος στις περιφέρειες A και B.
- Δηλαδή: **$MRT_{AB} = M_{CA} / M_{CB}$** , όπου M_{CA} και M_{CB} το οριακό κόστος παραγωγής του προϊόντος στις A και B.

Το πλαίσιο Edgeworth για 2 περιφέρειες με 2 τομείς

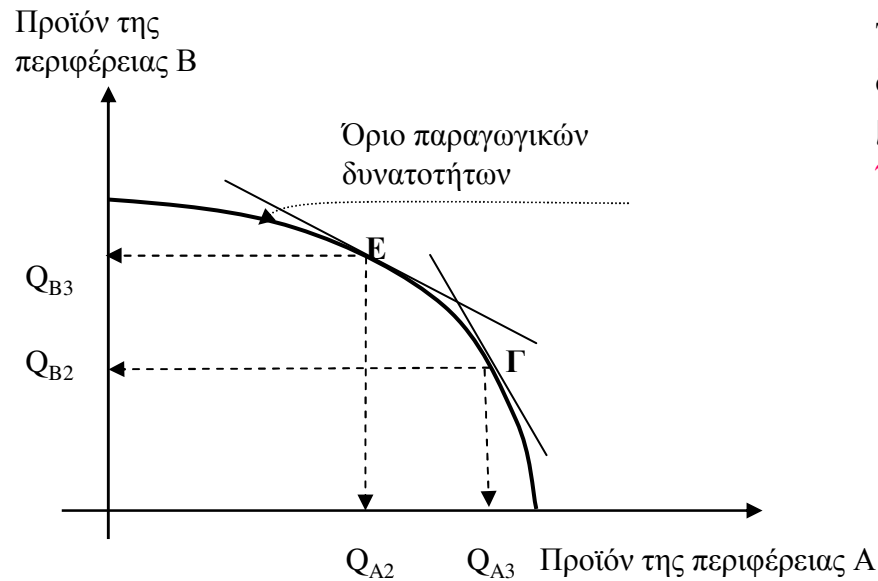

Στο πλαίσιο Edgeworth η αρχική διαπεριφερειακή αποτελεσματική κατανομή των συντελεστών σε ένα σημείο, για παράδειγμα στο **σημείο E**, θα μεταβληθεί λόγω της κινητικότητας των παραγωγικών συντελεστών από την περιφέρεια B προς την περιφέρεια A.

Η **νέα θέση** του σημείου της αποτελεσματικής κατανομής των συντελεστών θα είναι το **σημείο Γ**, ενώ η καμπυλότητα της γραμμής των άριστων σημείων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, ο λόγος K/L θα είναι για τις δυο περιφέρειες χαμηλότερος στο σημείο Γ σε σχέση με το σημείο E.

Η γραμμή των άριστων σημείων κατά Pareto **θα είναι καμπύλη**, κάτι που οφείλεται στις **διαφορετικές συναρτήσεις παραγωγής** για τις δυο περιφέρειες

Όριο παραγωγικών δυνατοτήτων για δυο περιφέρειες με δυο τομείς

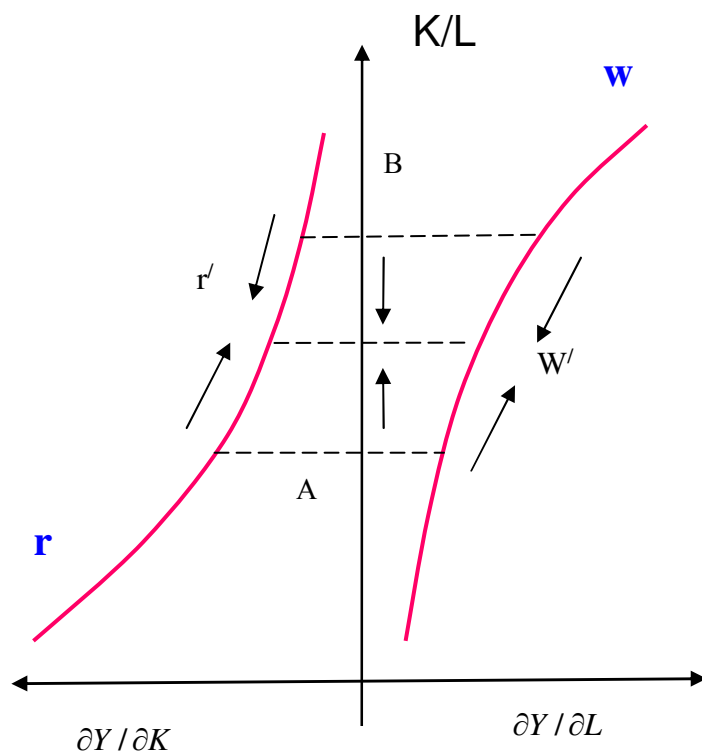
Το όριο των παραγωγικών δυνατοτήτων έχει καμπύλη μορφή όπως και η **γραμμή των άριστων σημείων**.

Το όριο των παραγωγικών δυνατοτήτων αντιστοιχεί, στο **πλαίσιο του Edgeworth του προηγούμενου Σχήματος**.

Οι 2 περιφέρειες παράγουν 2 προϊόντα με **διαφορετικές συναρτήσεις παραγωγής**, η παραγωγή στην A είναι εντάσεως κεφαλαίου και στην B είναι εντάσεως εργασίας και ο οριακός λόγος μετασχηματισμού της παραγωγής μεταξύ των περιφερειών αλλάζει συνεχώς, ανάλογα με το επίπεδο του παραγόμενου προϊόντος σε κάθε περιφέρεια.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η μορφή της γραμμής του ορίου των παραγωγικών δυνατοτήτων να είναι καμπύλη, ενώ τα σημεία E και Γ που βρίσκονται επί της **γραμμής των άριστων σημείων** να αντιστοιχούν στα ομώνυμα σημεία επί της γραμμής των παραγωγικών δυνατοτήτων.

Σύγκλιση λόγω κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής

Η κινητικότητα του κεφαλαίου K και της εργασίας L μεταξύ των περιφερειών A και B έχει ως συνέπεια την **εξίσωση των αμοιβών** των δυο συντελεστών και τη **σύγκλιση** του επιπέδου ανάπτυξης των περιφερειών

Σύγκλιση λόγω κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής

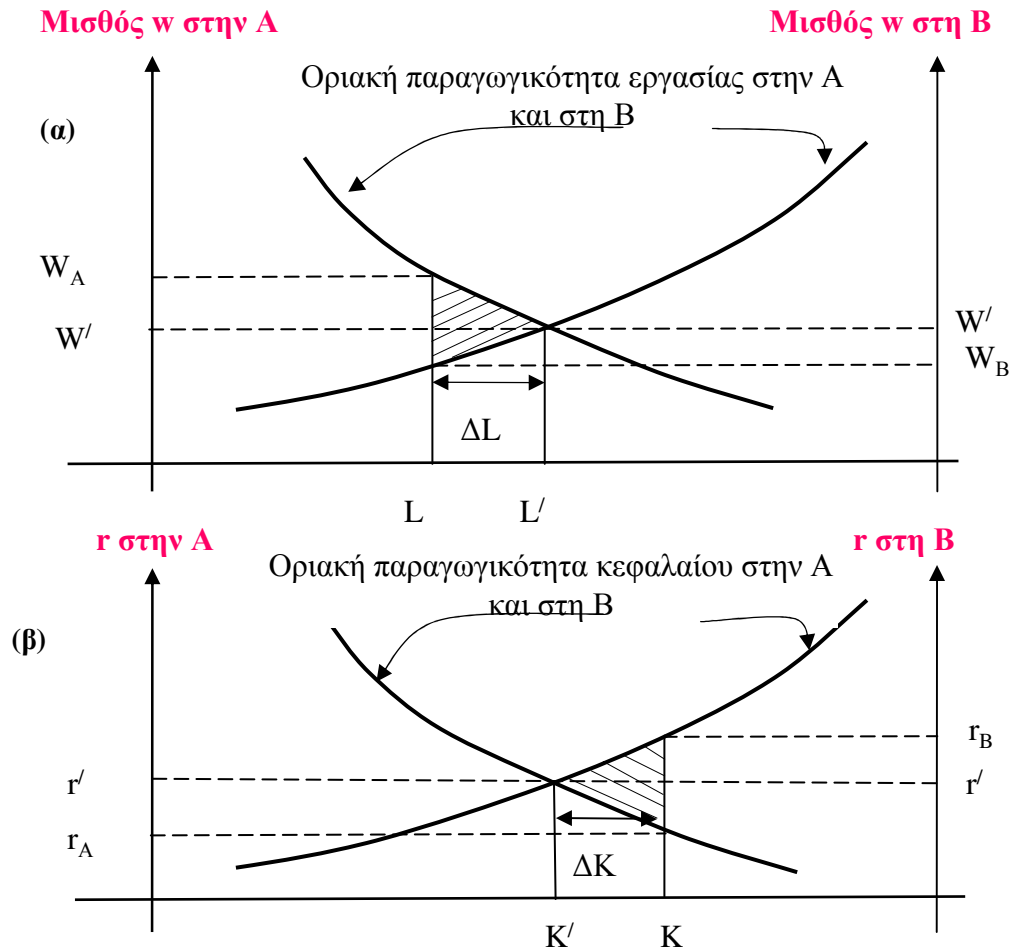
- Η κινητικότητα κεφαλαίου και εργασίας στο προηγούμενο Σχήμα οφείλεται στο γεγονός ότι η περιφέρεια Α κατέχει **μεγαλύτερες ποσότητες κεφαλαίου**, και η περιφέρεια Β κατέχει **μεγαλύτερες ποσότητες εργασίας**.
- Λόγω των διαφορετικών ποσοτήτων που κατέχουν οι δυο περιφέρειες σε κεφάλαιο και εργασία, οι λόγοι K/L είναι άνισοι και οι αποδοτικότητες των δυο συντελεστών επίσης άνισες.
- Η περιφέρεια Α χαρακτηρίζεται από μικρότερη αποδοτικότητα στο κεφάλαιο, ενώ η εργασία αμείβεται λιγότερο στην περιφέρεια Β.
- Έτσι, προκύπτουν οι εξής σχέσεις μεταξύ της αποδοτικότητας του **κεφαλαίου r** και της **αποδοτικότητας της εργασίας w**

$$r_A = \frac{\partial Y_A}{\partial K_A} < r_B = \frac{\partial Y_B}{\partial K_B} \quad w_A = \frac{\partial Y_A}{\partial L_A} > w_B = \frac{\partial Y_B}{\partial L_B}$$

- Η μετακίνηση των συντελεστών μεταξύ των περιφερειών προς αντίθετες κατευθύνσεις, έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση έως την εξίσωση της αποδοτικότητάς τους.
- Η μετακίνηση αυτή απεικονίζεται στο προηγούμενο σχήμα, όπου εμφανίζεται η μετακίνηση των συντελεστών προς αντίθετες κατευθύνσεις έως ότου προκύψει η εξίσωση των αμοιβών τους,
- Δηλαδή:

$$r' = r_A = r_B \text{ και } w' = w_A = w_B$$

Οφέλη στις περιφέρειες λόγω κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής

Η κινητικότητα του κεφαλαίου K και της εργασίας L μεταξύ των περιφερειών A και B έχει ως συνέπεια την εξίσωση των αμοιβών των δυο συντελεστών. Το όφελος που θα προκύψει για τις περιφέρειες A και B απεικονίζεται με τις **σκιασμένες περιοχές** των σχημάτων **(α)** και **(β)** αντίστοιχα.

Οφέλη στις περιφέρειες λόγω κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής

- Στο προηγούμενο Σχήμα εμφανίζονται οι περιφέρειες A και B, οι οποίες χαρακτηρίζονται από τις ανισότητες στους παραγωγικούς συντελεστές που προαναφέραμε.
- Στο Σχήμα απεικονίζονται οι καμπύλες των οριακών αποδοτικότητας για τους δυο συντελεστές στις δυο περιφέρειες και η αντίστροφη σχέση τους με τις ποσότητες των συντελεστών.
- Η μετακίνηση της εργασίας από την περιφέρεια B προς την περιφέρεια A έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικότητας των εν λόγω συντελεστή στην περιφέρεια B και ως εκ τούτου, την αύξηση της αμοιβής του.
- Το ίδιο θετικό αποτέλεσμα προκύπτει για την περιφέρεια A λόγω της μετακίνησης του κεφαλαίου της προς την περιφέρεια B και την αύξηση της αμοιβής τους.
- Το συνολικό όφελος που αποκομίζουν οι περιφέρειες από την κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και την τελική εξίσωση των αμοιβών τους στις δυο περιφέρειες απεικονίζεται από τις διαγραμμισμένες περιοχές.